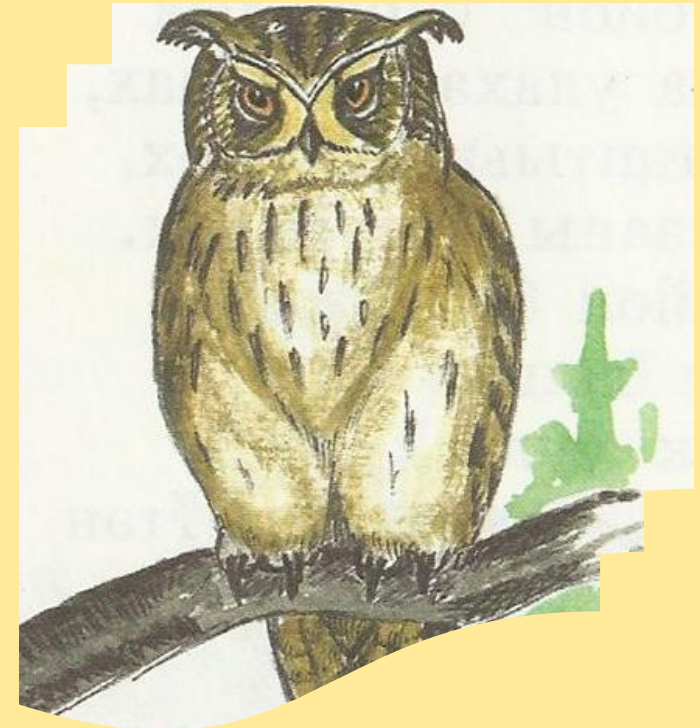


Кини, хараба куоскалы,
Киэн, эрилкэй, тегурук.
Тыныраба олус сытыы,
Дэгийэ курдук, ынырык...

(С.В. Васильев «Хотобойдоохтор» Кулгаахтаах)



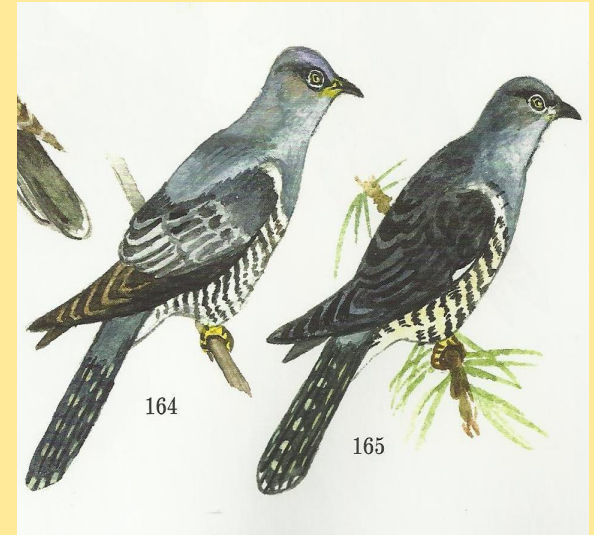
...Кэ5э бэлиэ кэрэ куоластаах

Кэ5элиирэ кыылым

Кинник хара тыаларбар

Кэрээбэkkэ кэпсээхтээ...

(С.В. Васильев "Хото5ойдоохтор" Кэ5э)



Урдугэ 40 см.
Ыйааына 110-130г,
кынатын былаа 35-60
см

Кэ5э беден туулээх
уеннэри сиир. Оннук
гынан ойуурбутун
ыраастыыр

Ылам ыйын 22
кунугэр чуор
куолаынан сайын
кэлбитин
биллэрэр.

Сымыыттан тахсыбыт
кэ5эчээннэр ийэлэрэ а5албыт
беден туулээх уеннэрин
сатаан сиэбэттэр. Ол иьин ийэ
кэ5э сымыытын сымна5ас
астаах атын кетердер
уйаларыгар хаалларар.



Тойон кетер-хотой

Тохсунньу санатыгар
Тойон кыыл манна кэлэр.
Курун тиитин чыпчаалын
Куо5аччы баттаан кэбийэр...
(С.Васильев "Хото5ойдоохтор" Хотой)

Яна, Индигир, Халыма
умнаынан хайалаах сиргэ
элбэхтик уйаланар.

О5ото 2-2,5 ыйдарыгар
куобах, андаатар, кус-хаас
абылыктаах.

Уйатын таастаах хайа
очуостарыгар эбэтэр улахан
тииттэр урдүлэригэр туттар.



Куйаар халлаан кырсыттан
Куба бэрдин сууларбытым
Кынтайар уьун мооньуттан
Кылбаччы сугэн тахсыбытым...
(С.Васильев "Хото5ойдоохтор" Куба)



- Кыстыы Кытайга , Япония5а барар.
- Ыйааьына 7-13 кг. Аьылыга уксун уунээйи.
- Элбэх кыра куеллэрдээх туундара5а ууьуур.
- Аьылыга уксун уунээйи. Сымьыта беден манан, кугас эбирдээх.

Улэм сыала:

- 1.С.Васильев «Хото5ойдоохтор» айымньытыгар ахтыллар кетердери оскуола музейын туьанан уерэтии, ырытыы, билии-керуу;
- 2.Хото5ойдоохторго аналлаах сахалыы остуол оонньуутун айан, онорон таьаарыы.

Улэм соруктара:

- 1.Айымньыны аа5ыы, ырытыы, уерэтии;
- 2.Айымньынан оонньуу оноруу;
- 3.Оонньууну билибиннэрии;

Проблемата: Билиинни кэмнэ о5о кинигэни аа5ара аччаата.

Улэм актуальноьа: Оонньуу кеметунэн саха суруйааччыларын айымньыларын аа5ыыга ба5аны уескэтии.

С.Васильев-Борогонской айымньытынан
«Хотоҕойдоохтор» оонньуу

«Хотоҕойдоохтор» оонньууну онорорбор маннык матырыйааллары туьанным: араас енеех А4 кумааҕы, боростуой, енеех харандаас, гуашь, акварель, мелки кырааскалар, сотор ластик, клей, кыптыый, линейка.

Цветной харандаас— кустук курдук араас енеех, сымнаҕас харандаас;

Гуашь – хойуу, халын кырааска. Туттарбар кыра уунан суурайабыт;

Акварель - олус сымнаҕас, араас енеех кырааска. Бу кыраасканан уруьуйдуурга элбэх ууну туттабыт;

Мелки – кытаанах, араас енеех харандаас. Уруьуйдуурга бу харандааы куускэ баттыахтаахпыт. **Сотор ластик, клей, кыптыый, линейка туьанным.**

**Перемена кэмигэр бииргэ уерэнэр до5отторбун кытта
«Хото5ойдоохтор» остуол ооньуутун ооньуу сылдыабыт**

МР «Усть-Алданский улус (район)
МБОУ «Тандинская средняя общеобразовательная
школа им.М.Н.Готовцева»

**Улэм тиэмэтэ: С.Васильев-Борогонскай айымньытынан
«Хото5ойдоохтор» оонньуу**

Толордо: Танда орто оскулатын 2-с
кылаабын уерэнээччитэ
Колодезникова Вика
Салайааччы: Готовцева Мария
Ильична, Танда орто оскулатын
алын кылаас учуутала

Туьаныллыбыт литература

1. В.Н. Винокуров «Саха сириг уунээйитэ, кыыла-суелэ» Дьокуускай: 2004с
2. А.И. Яковлева «Айыл5а уонна кьиэ» Дьокуускай: 2008с
3. С.С. Васильев «Талыллыбыт айымньылар» Дьокуускай: 1967с
4. Г.М. Федоров «Хамсыыр – харамай эйгэтэ» Дьокуускай: 2008с
5. Б.И. Сидоров «Знаете ли вы птиц Якутии?» Якутск 2005с
6. С.С. Васильев «Талыллыбыт айымньылар», икки томнаах Якутскай 1967с
7. И.В. Мигалкин «Талыллыбыт айымньылар», икки томнаах Дьокуускай 2007с
8. Д.Д. Собакин «Айыл5а кистэлэнэ» Дьокуускай 2015с

С.Васильев 1907с бала5ан
ыйын 25 кунугэр кэрэ
айыл5алаах Боро5он улууьун
Суоттутугар тереебутэ.

А5ата Степан Еремеевич
Васильев, а5ыйах саналаах,
куустээх киьи этэ.

Ийэтэ Матрена Филипповна
Васильева бэргэн тыллаах,
кэпсээннээх, элбэх оболоох кемус
ийэ этэ

1932-34сс Мэнэ-Ханалас райсоветын председателинэн ситиьиилээхтик улэлээбитэ.

1935-37сс Ньурба райисполкомун председателинэн улэлээбитэ.

1937-38сс Дьокуускай горсоветын председателинэн улэлээбитэ.

1943с Суруйааччылар союзтарын Правлениетын эппиэттиир секретарынан талбыттара.

1961с биология,
география учуутала
Егорова Анна
Никифорова арийбыт
айылба музейа баар

Бу музейбыт олус
киэн уонна баай
ис хобоонноох

Манна араас кэмнэргэ
булчуттар бэлэхтээбит
кетердерун, кыылларын
чуучулалара,
экспонаттара бааллар

Саха сиригэр
кетер 291 арааыа
баар

Тумук

Бу улэм тумугунэн мин олус элбэҕи биллим-кердум. Сергей Степанович Васильев «Хотоҕойдоохтор» айымньы уонна бийиги ыкса сибээстээхпитин ейдеедум. Кетердер Сахабыт сиригэр эрэ буолбакка бийиги Тандабытыгар эмиэ кэлэллэр эбит уонна музейбытыгар баар кетердербутун эбии чинчийэн ырытан уерэттим. Учуталбыт Егорова А.Н. уонна суруйааччы С.С. Васильев кэнэҕэски кэнчээри ыччакка иитэр-уерэтэр суолталаах уйэ тухары умнуллубат сурдээх улахан бэлэҕи хаалларбыттар эбит дии санаатым. С.Васильев айымньытыгар сыыаннааха араас соруудахтары толкуйдаан, уруьуйдаан онордум. Бу ооньууга ооньообут оҕо саха суруйааччытын, кини айымньыларын, олоҕун, айар улэтин туьунан олус диринник, элбэҕи, интэриэьинэйи билэр. Толкуйдуур, ааьар дьоьура сайдар.



"Туру-туук, туру-туук" саналаах
Туруйа кыылым, бэрт ыраах
Тыымпы кытыытыгар кэлэрин
Дыабанныы уста хаамарын...
(С.Васильев «Хото5ойдоохтор» Туруйа)

Улахан кетер. Урдугэ
125 см, ыйааына
4-4,5 кг, кынатын
былаыа 2 м тахса
буолар.

Куталаах бадарааннаах
киэн сиргэ уйаланар.

Хаар ууллуута 2-1
сымыыттаах кэлэр.
Икки да5аны
о5олонно5уна онтон
биирэ эрэ ордор.



Биьиги оскуолабыт музейыгар маннык кетердер бааллар:



Кулгаахтаах



Туруйа



Кэ5э



Куба



Хотой